

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controuersia Vnica. De veritate, & sensu conclusionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

iam habebat perfectum beatitudinis bonum, non attribuitur virtus spei, sed donum timoris.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de timore, secundum quod respicit obiectum, quod est malum.

Ad tertium dicendum, quod perfecta charitas foras mittit timorem seruilem, qui respicit principaliter peccatum. Sic autem timor non fuit in Christo.

Sensus, & ratio quæsitæ.

QUID sit timor quatenus est donus spiritus S. declarat S. D. in 2.2. q. 19. art. 9. & in 3. s. dist. 34. q. 2. art. 1. quæst. unc. 3. & alibi. De hoc autem specialiter queritur, quia singularem ac præ ceteris maiorem habet difficultatem.

Forma Textus.

CONCL. est: In Christo fuit timor Dei, non quidem secundum quod respicit malum separationis à Deo per culpam; neque etiam secundum quod respicit malum punitionis pro culpa, sed secundum quod respicit ipsam diuinam eminentiam, prout s. anima Christi quodam affectu reuerentia mouebatur in Deum à spiritu sancto acta. Declaratur primo quo ad distinctionem obiecti timoris in ea clausam. Secundo probatur quo ad partem affirmantem. Declaratur autem ex 2. 2. quæst. 19. art. 1. Vbi dictum est, timorem respicere duo obiecta: alterum est malum terribile: alterum est eminentia potestatis illius, à quo malum potest inferri. Declaratur primo, hæc pars exemplo timentis Regem in quantum habet occidendi potestatem. Secundo probatur; Quia non timeretur ille qui potest nocere, nisi haberet quandam eminentiam potestatis, cui de facili resisti non possit, ergo nullus timeretur, nisi propter suam eminentiam. Antecedens probatur; quia ea quæ in promptu habemus repellere, non timemus. Deinde probatur pars affirmatiua conclusionis ex diuina scriptura Hebr. 5. Vbi dicitur, quod in omnibus exauditus est Christus pro sua reuerentia; ergo in Christo fuit timor secundum quod respicit ipsam diuinam eminentiam; prout scilicet anima Christi, &c. Et confirmatur: quia diuina scriptura Isaia 11. ideo attribuit Christo plenitudinem timoris Domini; quia hunc effectum reuerentia ad Deum Christus secundum quod homo, præ ceteris habuit plenior.

Expositio Textus.

OBSE RVANDVM est primo concl. in textu positam esse certam secundum fidem, ut hic etiam admonet Med. Por. & Suar. disp. 20. sect. secunda, & Astur. in sua Relectione de Christi gratia q. 1. concl. 5. pag. 83. & ante eos D. Bernar. epist. 190. & Alphonsi. de Castro. in verbo Christus. Hæres. 9. & Sanderus lib. 7. de visibili monarchia hæres. 146. cuius veritatis oppositam opinionem ut Hæreticam damnat Innocentius tertius in epist. apud Bernardum 194. Videnda sunt ea, quæ aduersus hunc errorem scribit prædictus Castro loco notato: præcipuus locus diuinæ scripturæ ad hæresim hanc confutandam est ille, quem S. D. adducit in argumento sed contra ex Isaia 11. capit. Replebit eum spiritus timoris Domini. Nec obstat dictum Aug. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 9. relatum à D. Thom. in 2. 2. q. 19. art. 11. qui de timore beatorum loquens sic tandem concludit: aut, si nullius omnium generis timor ibi esse poterit, tamen fortasse timor in seculum seculi dictus est permanens; quia id permanebit, quo timor ipse perducitur. Quibus verbis significat August. non esse fidei veritatem, quod habitus aut actus timoris maneat in beatis: non

A enim est eadem ratio de Christo; quia locus ille Isaia 11. non nisi de timore essentialiter & formaliter sumptus potest intelligi, ut etiam aduertit Astur. loco notato. Deinde Christus non meruit sibi gloriam animæ per actum timoris; ergo dici non potest, timorem in Christo manere, non essentialiter, sed in suo termino & proprio effectu, sicut de timore beatorum dici fortitan posse docet August. Consequenter eundem; quia gloria animæ Christi non est effectus aut terminus timoris Christi, sicut gloria beatorum est effectus & terminus timoris, quem habuerunt in statu viæ. Scito tamen non esse tutum in fide negare timorem sanctum in beatis formaliter & essentialiter permanere: quia diuinæ litteræ semper in sensu proprio sunt intelligendæ, si nulla in eo sit absurditas, aut nisi

B aliquid sit cogens ad eas improprie aut figurate interpretandas. Et confirmatur, quia Sancti Patres communiter exponentes verba illa Psal. 18. Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi docent timorem formaliter & essentialiter sumptum in beatis manere. Videndus est D. Tho. 2. 2. q. 19. art. 11. & ibidem magister Por. in appendice.

Secundo aduerte primam partem conclusionis in textu non probari. Primo: quia nota est ex communi regula dicente; nihil eorum quæ imperfectiorem dicunt Christi dignitati contrariam & ad redemptionem minime necessaria sunt, esse Christo attribuendum; timor autem ut respicit malum culpæ vel pænæ propter culpam infigendam, esset in Christo imperfectio maxima eius diuinitati repugnans: quia supponeret ipsum esse peccabilem. Secundo quoniam, ut ait S. D. ad primum, de ratione doni timoris non est illud malum, quod respicit timor, sed eminentia boni diuini, cuius potestate malum aliquod infigi potest: & ideo respectus ad hanc solam sufficit ad timorem in Christo simpliciter constituendum: & consequenter probata hac sola parte intelligitur esse probata conclusio simpliciter.

Controuersia Vnica.

De veritate, & sensu conclusionis.

An scilicet & quomodo & secundum quos actus fuerit in Christo donum timoris.

D **O** MISSE errore Petri Abailardi negantis in Christo donum timoris, quem referunt ex Bernardo recentiores super hoc art. septem sunt Doctorum sententia.

Prima est Val. puncto 4. qui dicit quatuor. Primum, si censuimus posse proprie timeri id, quod considerata rei natura absolute possibile est, vere ac proprie potuit esse in Christo timor mali culpæ & pænæ: atque adeo etiam timor Dei ut potest culpam permittere & pœnam infligere. Secundum est; si illud solum malum proprie timeri potest, quod non tantum absolute, sed etiam omnibus consideratis atque adeo in executione ipsa est possibile, tunc perspicuum est in Christo non fuisse vere & proprie dictum timorem mali culpæ & pænæ. Tertium est, hanc secundam sententiam & explicationem esse satis probabilem; quia timoris obiectum proprie non videtur esse nisi malum in executione possibile & velut imminens. Vltimum est: posse has duas sententias facile conciliari.

Secunda sententia est Dur. in 3. dist. 34. q. 3. num. 5. dicentis timorem proprie dictum secundum habitum manere in Patria: non tamen secundum actum.

Tertia

Tertia sententia est Ricardi eadem *dist. art. 2. qu. 4.* A dicentis: timorem manere in patria non solum secundum actum reuerentiæ erga Deum: sed etiam secundum actum fugæ; non quo beatus timeat Deum, sed quo gaudeat euasisse periculum peccandi & offendendi Deum, quatenus Dei offensa malum quoddam arduum est.

Quarta sententia est Vasq. *disp. 4.4. cap. 2.* Qui dicit quatuor. *Primum* est: in beatis nullam manere fugam culpæ aut pœnæ aut alterius mali. *Secundum* est: Christum quamuis dum fuit in hac vita, habuerit timorem alicuius mali corporalis imminentiæ & fugam illius ut futuri, cum timuerit mortem; non tamen habuisse fugam mali culpæ contra Deum, neque pœnæ propter peccatum; quia nullum habuit. *Tertium* est: in beatis & Christo esse effectum reuerentiæ circa bonum, nempe circa maiestatem potentem Dei, & hunc vocari effectum timoris, quem dicunt reuerentialem. *Quartum* est: hunc modum reuerentialem esse veræ humilitatis, & ita non postulare habitum diuersum ab habitu humilitatis, sicut (inquit) nec alia dona Spiritus sancti sunt peculiare habitus distincti ab habitibus, virtutibus, sed peculiare actus.

Quinta sententia est Suar. qui relatis tribus dicendi modis. *1. D. Th. Aug. & Cai.* quos existimat esse diuersos, tria dicit. *Primum* est: actum reuerentiæ ad Deum propter eminentiam eius, non esse actum solius intellectus, sed supponere cognitionem & iudicium de omnipotentia Dei & maiestate: in voluntate autem posse nos intelligere per modum reuerentiæ ad Deum voluntatem parendi illi ut supremo Domino, vel colendi illum ut supremum principium: qui actus (inquit) proprie pertinent ad religionem vel obedientiam. Et si fiant per modum doni, pertinent ad donum pietatis: Deinde posse etiam nos intelligere voluntatem quendam subdendi se Deo præferendo in omnibus honorem diuinum proprio, qui actus (inquit) videtur proprie ad humilitatem pertinere; atque ideo ad donum timoris, si fiat ex speciali instinctu Spiritus S. quia hoc donum humilitati respondet. *Secundum* est: actum reuerentiæ sic explicatum includere non tantum voluntatem alicuius boni; sed etiam fugam alicuius mali; non quidem imminentiæ seu quod formidetur futurum; sed quod secundum se malum est, & repugnans diuinæ excellentiæ. *Tertium* est: modum dicendi Cai. esse probabilem, & actum illum timoris, ut ab eo explicatur, esse possibilem; sed tamen illum non pertinere ad donum timoris; sed potius ad habitum illum, quo beatus amat Deum & propriam beatitudinem amore concupiscentiæ; quoniam ex hoc amore nascitur timor.

Sexta sententia est Med. qui, licet approbet sententiam Cai. inferius explicandam, aliam tamen videtur illi præferre docentem timorem in Christo esse actum summæ reuerentiæ, quo summe reueretur Deum: considerans namque anima Christi summam Dei eminentiam, & suam naturam ab eo infinite distantem tremit, & non audet loqui coram eo facie ad faciem. Ex quo deducit primo timorem hunc in Christo esse eiusdem rationis cum timore casto, qui manet in beatis, & permanet in seculum seculi. Secundo timorem hunc non esse actum religionis, sed pertinere ad donum timoris; quia donum timoris consequenter respicit malum. Religio vero minime.

Ultima sententia est S. Tho. *hic ad 1.* quam hic explicat Caiet. quem sequitur Astur. *in sua Relect. de Christi gratia q. 1. concl. 1. pag. 82. & seq.* sed amplior eius declaratio ex aliis locis petenda est, in quibus de donis Spiritus S. & timore absolute, & ut donum est, disserit vberissime S. D. ad cuius euidentiam

Sciendum est primo ex D. Thom. *in 1. 2. q. 68. art. 1.* hominem duplici motore ad suos actus moueri. scilicet à ratione & à Deo: ab illa quidem ut intrinseco; ab hac autem ut extrinseco motus principio: atque ideo duplicem ei necessariam esse dispositionem: alteram, qua disponatur ut à ratione bene moueatur: & hæc fit per habitus virtutum moralium; Sed quia ad altiorem motorem oportet maiori perfectione mobile esse dispositum, ideo necessariae sunt homini quædam aliæ sublimiores perfectiones, quibus sit dispositus ad hoc, ut diuinitus moueatur. Quas perfectiones S. Patres & alij Theologi dona Spiritus S. nuncuparunt, non solum quia infunduntur à Deo, sed etiam quia secundum ea disponitur homo, ut sit prompte ac facile mobilis ab inspiratione diuina: ut autem ait S. D. *in eadem q. art. 7.* dona ad omnes actus potentiarum animæ perficiunt hominem, ad quos perficiunt virtutes: cui consonat id, quod ait idem S. D. *hic ad 1.* videlicet habitus virtutum & donorum proprie & per se respicere bonum, malum autem ex consequenti. *Secundo notandum est*, timorem sumi posse tripliciter: *Primo* prout est passio siue actus appetitus sensitui: de quo agit S. D. *in 1. 2. q. 41.* *Secundo* prout est actus simplex voluntatis, ut patet ex iis, quæ tradit idem S. D. *in 2. 2. q. 19. art. 1. & seq. usque ad 9.* cui cōcinnant ea, quæ in communi de timore traduntur *in 1. 2. qu. 42.* *Tertio* potest sumi timor, prout est vnum ex donis Spiritus S. Et timor quidem tam primo, quam secundo modo sumptus respicit per se primo malum, ut proprium eius obiectum, ut ait S. D. *in 1. 2. q. 41. 1. 2. & 3 q. 19. art. 2. & alibi sæpe.* Tertio vero modo sumptus dupliciter potest considerari: Vno modo, quatenus timor est; & ita certum est malum esse eius obiectum formale, ut ait expresse S. D. *in 2. 2. q. 19. art. 9. ad 2. & 3.* Alio modo potest considerari, ut donum est, non solum in communi siue secundum rationem omnibus donis Spiritus S. communem; sed etiam ut tale donum sua propria ratione distinctum ab aliis: & hoc modo respicit bonum per se primo dupliciter: malum autem secundario: timor enim sic sumptus quia donum est Spiritus S. principium est formale bonarum operationum se tenens ex parte potentie, sicut habitus; & quia timor est, ea etiam, quæ timori cuiuslibet cōmunia sunt, includit. Habet autem timor omnis duplex obiectum, ut ait S. D. *in 2. 2. qu. 19. art. 1. & hic ad 1.* alterum est malum quod homo refugit: alterum est eminentia illius boni cuius potestate malum infligi potest; sed quia talis timor est, qui scilicet est donum Spiritus S. quod licet formaliter & proprie timor sit: non eadem tamen & vniuocè dictam habet rationem cum timore primo & secundo modo sumpto, sed analogice dicitur nomē & ratio timoris de hoc & de illis duobus modis: ideo bonum illud per se primo respicit, cuius potestate potest infligi malum. Secundario vero respicit malum quod homo refugit. Cuius ratio est; quia ratio timoris in dono timoris inclusa non debet esse repugnans; sed congruens rationi doni: ratio vero doni est, ut sit dispositio potentie ad hoc, ut sit bene mobilis à Spiritu S. ad actus bonos: ex timore autem mouetur homo à Deo; aut ab alia potestate ad actus bonos principaliter; quatenus illi subditur: secundario autem, quatenus refugit malum, quod ab ea potestate infligi: nam ideo potestas malum minatur aut infligit, ut subiciat operantem ad hoc ut bene operetur. Itaque principalis effectus timoris incussum ab habente potestatem est subdere voluntatem operantis ipsi potestati extrinsece mouenti; quem tamen effectum non eodem modo facit timor, qui est donum

Resolutio.
Quæ sit necessitas donorum Spiritus S. & quomodo differat timor, ut est actus appetitus sensitui, vel ut est actus simplex voluntatis à timore, ut est donum Spiritus S.

donum Spiritus S. sicut alij qui non sunt dona. A
 Primo: quia alij id non efficiunt immediate, sed
 mediante fuga mali possibilis, vel etiam immi-
 nentis ex superiori potestate: timor autem qui est
 donum Spiritus S. id efficit immediate; quoniam,
 ut ait S. D. in 2.2. q. 19. art. 9. *Donum Spiritus sancti sunt*
quodam habituales perfectiones potentiarum animae, qui-
bus redduntur bene mobiles à Spiritu sancto; ut autem ali-
quid sit bene mobile ab aliquo mouente, primo requiritur,
ut sit ei subiectum non repugnans, quia ex repugnantia
mobilis ad mouens impeditur motus: hoc facit timor filia-
lis, vel castus, inquantum per ipsum Deum reueremur, &
refugimus nos ipsi subducere; & ideo timor filialis, quæst
primum locum tenet ascendendo inter dona Spiritus san-
cti: vltimum aut. in descendendo. Hæcibi S. D. Igitur
 timor qui est donum Spiritus S. subiicit imme-
 diate operantis affectum Deo primo mouenti
 voluntatem ad actus bonos: ex quo sequitur re-
 spectus ad culpam, ut malum nos à Deo separans
 fugiendū. Et hoc est, quod ait S. D. hic ad 1. viden-
 cet habitus donorum proprie & per se respicere
 bonum: malum autem ex consequenti: Et ideo
 de ratione doni timoris non est illud malū, quod
 respicit in mor; sed eminentia illius boni, scilicet
 diuini, cuius potestate aliquod malum infligi po-
 test: quod enim consequitur essentiam rei, ad e-
 ius rationem minime pertinet: hoc autem vide-
 tur intelligendum de malo imminente, & secun-
 dum legem Dei ordinariam possibili: quod ideo
 dico; quia timor etiam in beatis fugam aliquam
 habet mali, ut ait S. D. in 2.2. q. 19. art. 11. Vbi sic
 loquitur: *Fuga huius mali, quod est Deo non subiecti, ut*
possibilis natura: impossibilis autem beatitudini, erit in
Patria: in via autem est fuga huius mali, ut omnino possi-
bilis. Quod etiam ratione probatur: Nam timoris,
 ut sic, obiectum est malum possibile, ut ibidem
 ait S. D. Cum ergo timor, qui est donum Spiritus
 sancti sit vere ac proprie timor, necesse est in eo
 claudī respectum aliquem ad malum; quamquā,
 ut diximus, hic timor ut talis, scilicet ut tale do-
 num Spiritus sancti, dicat per se primo ordinem
 ad bonum, ut ait hic S. D. ad 1. Secundo differunt
 in modo subiiciendi voluntatem timor simplici-
 ter dictus, & timor qui est donum Spiritus S. Nā
 hic subiicit totaliter & simpliciter voluntatem
 exteriori mouenti, scilicet Deo; ita ut eam nulla
 res creata physice vel moraliter agēs possit à Deo
 cui tali subiectione copulatur, abstrahere: quo-
 niam, ut ait S. D. in 2.2. q. 19. articulo decimo, ti-
 mor filialis, qui donum est Spiritus S. ex charita-
 te veluti ex causa dependet: & ideo etiam ea cre-
 scente crescit: charitas autem ex parte sui indisso-
 lubili vincit Deo coniungit, dicente Apostolo
 Rom. 8. *Quis nos separabit à charitate Christi: &c. &*
prima Ioan tertio. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum
non facit; quia semen ipsius in eo manet, & non potest pec-
care; quoniam ex Deo natus est. Vnde S. D. in 2.2. q. 24.
 art. 11. ait Charitatem ex duplici capite habere im-
 peccabilitatem, scilicet ex parte Spiritus S. mo-
 uentis animam ad diligendum Deum; quia vir-
 tute sua infallibiliter operatur quodcunque vo-
 luerit; & ex parte ipsius charitatis, quæ ex propria
 ratione non potest aliquid, nisi id quod pertinet
 ad charitatis rationē. Et ideo sicut calor non po-
 test infrigidare; ita charitas non potest peccare.
 Ex parte vero subiecti, quod est veribile secun-
 dum arbitrii libertatem, dissolui potest vinculum
 charitatis, quo anima Deo coniungitur & illi sub-
 iicitur. Timor autem, qui non est donum Spiritus
 sancti, non totaliter neque simpliciter subiicit
 exteriori mouenti voluntatem, sed secundum
 quid puta ad euadendam pœnam: & ideo si pœ-
 na, quæ prius imminēbat, iam non imminet ces-

satillico subiectioni voluntatis, quæ mouenti non
 erat vnita, neque subiecta simpliciter, id est om-
 nibus modis, sed hoc vno tantum, scilicet ad pœ-
 nam ex potestate mouentis imminētem euadē-
 dam.

Tercio obseruandum est, diuinam eminentiam
 quatuor modis posse considerari: Primo absolu-
 te, & hoc modo non est obiectum timoris; quia
 de ratione timoris est, ut malum aliquo modo re-
 spiciat. Secundo qua ratione vim habet ad infligi-
 dum malum; & ita potest esse timoris obiectum.
 Tercio qua ratione secundum legem ordinariam
 potens est, & prompta ad cauendum malum; &
 ita multo magis est obiectum timoris. Quarto ut
 stat sub determinatione diuinæ voluntatis ad nō
 cauendum ex cunctis malum: & hoc modo non
 habet rationem timendi: quoniam, ut ait Caiet.
 conditio hæc securam & certam reddit creaturā
 de impossibilitate mali in effectu, eo quod sit in-
 fallibile decretum diuinæ voluntatis. Quamuis
 autem diuina voluntas respectu Christi & cate-
 rorum beatorum sit determinata ad non inferē-
 dum malum: ac proinde non possit eminentia di-
 uina, ut stat sub tali determinatione esse timoris
 obiectum: potest tamen eadem sic determinata,
 ut secundum se potens malum causare esse timo-
 ris reuerentialis obiectum respectu Christi & bea-
 torum, ut hic scite Caiet. aduertit. Quæ est do-
 ctina D. Tho. 2.2. q. 10. art. 11. Sed quamuis Deus
 sub hac ratione, scilicet ut potens malum causare,
 sit obiectum timoris respectu Christi & beato-
 rum: non tamen consequens sit, Christum aut
 beatos malum timere: quoniam, ut ait Cai. tunc
 proprie malum timetur quando auctor mali cō-
 sideratur, non solum ut potens malum causare;
 sed etiam ut preparatus est ipsum causare; adeo ut
 vere ac proprie dici possit malum imminere: licet
 ergo timor ex propria ratione malum respiciat;
 quatenus tamen eleuatus est in celsitudinem do-
 ni, primo & per se respicit bonū, & abiicit ea quæ
 se tenent ex parte mali retinens ea tantum, quæ
 sunt ex parte boni: & ideo in statu sui subiecti per-
 fectissimo minimum quod in eo remanet de re-
 spectu ad malum: ac proinde donum timoris in
 Christo & in beatis solam respicit eminentiam
 Dei, ut potentis quidem malum infligere: non ta-
 men ut preparati ad exequendum.

Ex quo sequitur, ut actus doni timoris Christo &
 in beatis sint reuereri & admirari Deum; & illi o-
 mnino subesse simul cū fuga huius mali, quod est
 Deo non subiecti, ut possibilis natura, ut ait S. D.
 in 2.2. q. 19. art. 11. Quos etiam actus beatis ex do-
 no timoris tribuit S. D. in 1.2. q. 67. art. 4. ad 2. de vir-
 tutibus questione quarta sub titulo de spe, art. 4. ad 2. &
 in 3. dist. 3. q. 2. a. 3. q. 4. & in hoc art. quamuis non
 omnes in his singulis locis enumeret. Quia actus
 huius doni sunt illi quibus simul fertur in bonū
 & in malum, scilicet in diuinam eminentiam &
 in defectum nostrum naturalem, sed hoc solum
 conuenit prædictis actibus reuerentie, admiratio-
 nis, subiectionis & fugæ non subiectionis; ergo.
 Maior est S. Thom. hic ad 1. dicentis habitus do-
 norum ac proinde etiam donum timoris per se
 respicere bonum; malum autem consequenter,
 & de ratione doni timoris esse eminentiam boni
 diuini: cuius potestate malum infligi potest, ut su-
 pra declarauimus ex Cai. Sed melius hoc explicat
 S. Thom. de virtutibus loco notato, scilicet art. 4. ad 2.
 dicens timorem reuerentialem in beatis respice-
 re defectum naturalem, distantiam scilicet infini-
 tam creaturæ à Deo. Er beatos per hunc timorem
 reuerentiam exhibere suo creatori ex considera-
 tione maiestatis eius in propriam diffidentes par-
 uitatem.

Actus doni
 timoris in
 Christo esse
 reuereri &
 admirari
 Deum, &
 illi omnino
 subesse cum
 fuga huius
 mali, quod
 est Deo non
 subiecti, ut
 possibilis na-
 tura.

uitatem. Minor autem quo ad primam partem as-
serentem obiectum horum actuum esse bonum,
patet; quia eminentia Dei nostram excedens par-
uitatem & facultatem est obiectum admirationis
& reuerentiæ, ut ait S. D. 2. 2. q. 10. art. 2. ad 4. &
alibi; & similiter subiecto ad Deum respicit eius
eminentiam & omnipotentiam; nam dicitur se-
cundo Machab. 9. Iustum est subdum esse Deo, & mortu-
lem non paria Deo sentire. Constat autem eminen-
tiam & omnipotentiam Dei esse maxima bona.
Secunda vero pars minoris affirmans prædictos
actus timoris malum respicere, est D. Thom. in 2.
2. q. 19. art. 11. Et de virtutibus loco notato, & patet ex
dictis. Igitur donum timoris per suos actus primo
& principaliter fertur in bonum, scilicet in emi-
nentiam Dei; secundo vero & consequenter ex
illius consideratione fertur in malum, scilicet prop-
ter defectus naturalis, ut ait hic S. D. ad 1. & 2. 2. q.
19. art. 11. Et de veritate loco notato, quo fit ut in acti-
bus huius doni sit persecutio simul & fuga: nam
ferri in bonum persecutio est: nolle vero non sub-
iici fuga quædam est: Cuius exempla plura sunt
in facis litteris: Nam Isaia 6. Seraphin volabant
iuxta thronum Dei, & tamen faciem velabant. Et
Exod. tertio, Moyses pergit ad videndum Deum, &
cooperuit faciem suam, ne illum in rubo lucen-
tem aspiceret, & Helias tertio Regum, egreditur è
spelunca in occursum Dei & cooperit vultu pal-
lio. Volate autem circa thronum Dei, pergere ad
videndum Deum, egredi in occursum illius, & si-
mul velare faciem significat motum persecutio-
nis & fugæ, quæ suis actibus exercet timor, qui
donum est Spiritus sancti, quod euidentius elu-
cet in facto Petri Luc. 5. Vbi narratur Petrum visâ
mirabili ac insperata captura piscium ad genua
Domini pronoluit dixisse. Exi a me; quia homo
peccator sum Domine: prouolui namque ad pedes
Iesu, & ab eo non elongari persecutionem indi-
cat boni: dicere autem: Exi a me; quia homo peccator
sum. Fugam significat respectu defectus naturalis,
quo creatura à Deo distat in infinitum, & ab eo
potest annihilari. Prædictos actus quidam affir-
mant esse tantum unum: sed quidquid sit de na-
turali eorum identitate, certum est eos esse for-
maliter differentes.

Non solum
habitu tim-
oris, sed e-
tiam actus
omnes præ-
dicti pro-
prie sum-
untur, & ab
habitu ti-
moris elici-
untur in Chri-
sto, & non
esse.

Ex dictis sequitur primo, non solum habitum, sed
etiam actum doni timoris in Christo fuisse, & nunc
etiam esse; nam, ut probat S. D. in 2. 2. q. 19. art. 11.
actus timoris remanet in beatis; ergo etiam in
Christo. Et confirmatur ex Greg. lib. 17. Moral. qui
exponens illud Iob. 26. Columna cali contremisunt,
& patient ad nutum eius: ait: Ipse virtutes cœlestium, quæ
hunc sine cessatione conspiciunt, & ipsa contemplatione
contremisunt, sed idem timor ne eis penalis sit, non timo-
ris est, sed admirationis: quia nimirum admirantur
Deum, ut supra se existentem & eis incomprehē-
sibilem. Deinde probatur: quia habitus est prop-
ter actum: cum igitur in beatis sit habitus timo-
ris, sequitur etiam, ut in eis sit actus: nam cum ha-
bitus præbeat potentia facultatem ad eliciendū
actum, si potentia in tali statu non repugnat ha-
bitus, neque etiam actus illi repugnat: & si ali-
cui potentia repugnat actus, repugnat etiam ha-
bitus: ob dictam causam: quia scilicet habitus tri-
buit potentia facultatem eliciendi actum.

Secundo sequitur prædictum actum non simili-
tudinem tantum, sed proprietatem timoris ha-
buisse: probatur ex prædictis; quoniam actus ad-
mirationis respectu excellentiæ Dei incompre-
hensibilis ab intellectu creato remanet in beatis,
& consequenter etiam est ac fuit semper in Chri-
sto: sed hæc admiratio species est timoris proprie
dicti; ergo. Prima propositio est Greg. loco supra

notato. Secunda vero propositio est eiusdem ibi-
dem, qui timorem tantum excludit penalem, af-
firmat autem reuerentialem, cui tribuit actum ad-
mirationis. Eandem affirmat Damasc. lib. 2. de fide
cap. 15. & Nifenus lib. 4. cap. 14. & D. Thom. in 1. 2.
quæst. 41. art. 4. & 2. 2. quæst. 180. art. 3. ad 3. & in 3. dist.
26. quæst. 1. art. 3. Et probatur etiam ex diuinis lit-
teris: nam Luc. 7. Vbi narrato miraculo resurre-
ctionis Filij viduæ subdit Euangelista: accepit au-
tem omnes timor, & magnificabat Deum: nomine ve-
ro timoris hic apte intelligitur tanti operis admi-
ratio, Denique probatur; quia proprius actus do-
ni timoris est reuereri diuinam eminentiam: hoc
autem maxime conuenit Christo, ut ex Apostolo
probat S. D. in textu: his adde regulam illam in-
terpretandi verba diuinæ scripturæ in sensu pro-
prio, nisi aliqua sit in ea aut ex eo sequatur absur-
ditas: igitur asserendum est in Christo vere ac pro-
prie fuisse, & esse timorem, qui est donum Spirit-
us sancti secundum omnes actus statui beatifico
minime repugnantes.

Tertio sequitur actus omnes timoris superius e-
numeratos vere ac proprie fuisse actus elicitos ab
habitu doni timoris; non autem humilitatis aut
charitatis vel alterius virtutis. Probat huius
corollarii prima pars contra Vasq. cap. 2. ex D. Th.
2. 2. quæst. 19. art. 9. ad 4. & art. 12. in corp. dicente ti-
morem excludere principium superbiæ: & ideo
dari contra superbiæ: nec tamen sequi timorem
esse idem cum virtute humilitatis; sed esse princi-
pium eius; quia dona Spiritus sancti sunt princi-
pia virtutū moralium, & intellectualium: & hoc
modo intelligendus est S. Thom. in 2. 2. quæst. 161.
art. 3. Cum ait humilitatem respicere reueren-
tiam Dei: non enim vult reuerentiam esse obie-
ctum vel actum humilitatis, sed eius causam, & ut
talem ab ea respiciat actus autem proprius humili-
tatis est reprimere motus nostros, ne ferantur su-
pra nos, & obiectum illius est passio animæ, qua
ferimur ad ea, quæ sunt supra nos: passio inquam
ut reprimenda & moderanda. Secundo proba-
tur eadem pars; quoniam actus donorum distin-
guuntur ab actibus virtutum, ut ait S. D. in 1. 2. q. 68.
art. 1. ergo actus doni timoris est distinctus ab
actu humilitatis, quæ est virtus. Secunda vero pars
est contra Suar. disp. 20. sect. secunda. Vbi ait actum
doni timoris esse fugam, quam beatus habet om-
nis peccati; quatenus à Deo separat, & Christum
etiam actum hunc habere potuisse; quia, licet ip-
se peccare non potuerit; tamen eius natura se-
cundum se erat capax peccati; & ita potuit volun-
tate sua fugere hoc malum, tanquam possibile
simpliciter suæ naturæ; sed dictos actus ex dono
timoris elici affirmat S. D. in 2. 2. quæst. 19. art. 9. ad
3. Vbi ait ex hoc quod amor est principium timo-
ris, non sequi quod timor non sit habitus distin-
ctus à charitate, quæ est amor Dei; quia amor est
principium omnium affectionum, & articul. 10.
ait timorem filialem crescere crescente charitate;
sicut effectus crescit crescente causa. Et probatur
primo: quia alias donum timoris & charitatis ef-
ficerent prorsus idem: cum secundum Suar. habeant
eundem actum: secundo; quia actus huius doni
per se primo respicit eminentiam & omnipoten-
tiam Dei: actus autem charitatis per se primo re-
spicit bonitatem Dei, quæ virtualiter distinguitur
ab eius eminentia.

Ex quo sequitur etiam actum doni timoris in
Patria non esse gaudium, quo beati exultant;
eo quod euaserint mala præsentis vitæ, ut opina-
tur Ricardus; primo quia principium huius a-
ctus proprium est charitas. Secundo quia Chri-
stus in via habuit actum huius timoris; qui
tamen

tamen non potuit esse tale gaudium; quia Christus in via non euaserat mala poenae: gaudium autem de euasione mali culpae licet Christus habuerit, illud tamen est spes, quae est actus amoris; non autem doni timoris, qui semper est cum fuga mali ut imminens aut possibilis euenire considerata natura, &c.

PRIMA CONCL. In Christo Domino fuit timor, qui est donum Spiritus sancti. solum secundum habitum; sed secundum actum. Hæc est S. D. in textu & patet ex dictis.

SECUNDA CONCL. Actus doni timoris, non tantum secundum similitudinem; sed etiam secundum proprietatem fuit in Christo. Hæc est contra Valentiam & patet ex dictis.

TERTIA CONCL. Actus omnes timoris qui sunt reuereri & admirari diuinam celsitudinem, & illi subiici & nolle ab eius subiectione se subducere sunt actus elicitii à timore filiali, qui est donum Spiritus sancti, non autem ab humilitate vel charitate aut ab alia virtute: Hæc etiam patet ex dictis.

Obi. 1. cons.
1. concl.

CONTRA primam conclus. sunt argum. quæ afferunt & soluunt S. D. Med. Cai. Valq. & Aluar.

CONTRA eandem concl. sunt hæc argumenta. Primum est: quia Nazian. & Nicetas Orat. in sancta lumina ante medium, dicunt timorem hunc esse magistrum rudimentarium & incipientium; & Origenes in illud Rom. 8. Spiritum seruitutis in timore: ait hunc timorem esse pedagogum paruulorum & solum inesse iustis, quoad sunt paruuli; sed Christus nunquam fuit paruulus; sed semper in virtute perfectus; ergo. Resp. eos Patres loqui de timore viæ initiali & imperfecto: conclusio autem est de timore secundum actus eius perfectissimos, quos habet in beatis.

Solut.

Obi. 2.

Secundum est: Omnis timor est futuri mali imminens: at Christus nullum potuit timere malum imminens; ergo. Maior quoad eam partem, quæ asserit timorem esse mali, patet ex D. Thom. locis supra notatis: Quo ad aliam vero partem, quæ ait esse mali imminens, probatur ex Arist. in secundo Rhetoric. cap. 7. & 9. Metaph. textu 17. Vbi ait non esse timendum, quod cælum steret; quia scilicet id non imminet, licet à Deo fieri possit, & quandoque factum sit, ut legitur Iosue 10. & primi Paralip. 2. non tamen imminet ut sciendum, ut probat Aristoteles in allegato textu 17. Minor autem probatur: Nam si Christus malum aliquod per hunc timorem, qui erat in eo filialis, timuisset, id non fuisset, nisi culpa, quatenus est offensa Dei: sed hanc Christus timere non potuit; quia peccare non poterat; ergo. Resp. falsam esse maiorem; quia timor ut donum, in suo connaturali & perfecto statu patriæ per se primo terminatur ad bonum eminentiæ diuinæ, secundario vero respicit malum naturalis defectus, qui semper est præsens: ac proinde etiam malum hoc quod est Deo non subiici, & peccare ut possibile naturæ secundum se consideratæ, impossibile autem beatitudini atque; ideo timor patriæ non respicit hoc malum, ut imminens: non enim hoc, quod est esse imminens, est de ratione formali obiecti doni timoris, ut ante diximus.

Instant.

Sed contra respon. hanc, licet optima sit, argumentor. Primo: timor ut donum importat motum erga Deum, & hic motus non est prosecutionis: alioquin non esset proprie timor; ergo fugæ: igitur est respectu mali. Secundo: nullus habitus aut actus mutat unquam obiectum suum formale; ita ut si eius obiectum sit bonum quandoque feratur in malum ut sic, aut è contra; sed obiectum timoris est malum; ergo semper fertur in malum sub ratione mali. Maior probatur: quia amor &

spes licet aliquando dicant actum malum; semper tamè in sua feruntur obiecta sub ratione boni; & odium licet quandoque sit actus virtutis, nunquam tamen respicit bonum, ut sic. Tertio: quanquam poenitentia sit virtus; nunquam tamen fertur in bonum; sed semper in malum, scilicet in peccatum; quia nullus potest recte poenitere de actu bono; ergo timor semper est respectu mali; quamuis habeat rationem doni. Quarto: probatur de ratione timoris esse ut respiciat malum imminens: quia ad spem non sufficit ut eius obiectum sit absolute possibile, si certo sciatur non esse futurum; oportet enim ut omnibus consideratis sit possibile, & non extrahatur à ratione futuri, ut hic ait Cai. ergo similiter ad rationem doni timoris non sufficit, ut eius obiectum sit malum absolute possibile naturæ, si certo sciatur illud non esse futurum; sed oportet ut sit possibile & iudicetur imminens; nam ideo non timetur Tyrannus mortuus, quia nullum imminet ab eo nocumentum. Quinto: poenitentia repugnat Christo: quia licet peccatum non repugnet eius humanitati secundum se, repugnat tamen illi, quatenus est unita Verbo; ergo eadem ratione repugnabit illi donum timoris; quia licet illud non repugnet humanitati secundum se, repugnat tamen illi, ut unitæ Verbo. Sexto: sicut beato secundum eius naturam non repugnat peccatum, ita neque poenitentia; ergo si propter illam non repugnantiam potest habere donum timoris, qui refugit peccatum, poterit etiam habere timorem seruilem; qui refugit poenam. Resp. ad 1. falsum esse antecedens; quoniam in timore, qui est donum, includitur respectus ad bonum, secundario autem ad malum; ac proinde fugam habet mali subtractionis à subiectione diuina, qui respectus & fuga conueniunt illi per se primo; timor est: secundario vero, ut donum est. Ad secundum respondetur admissio toto argumento nihil probari contra responsum; quoniam in timore, qui est donum, includitur respectus ad malum sub ratione mali, ut modo diximus. Nec est eadem ratio de actibus amoris, spei & odij; quoniam hi non sunt compositi ex prosecutione & fuga; sicut neque eorum obiecta sunt composita ex bono & malo: obiectum autem doni timoris bonum est connotans malum in obliquo; & ideo etiam actus eius rationem habet prosecutionis respectu boni, prout est actus doni; quatenus vero timor est, habet rationem fugæ respectu mali. Ad tertium negatur antecedens: quia licet poenitentia respiciat peccatum ut materiam: obiectum tamen eius primum & formale non est peccatum; sed æqualitas, licet imperfecta reddenda Deo pro culpa, siue ius imperfectum Deo reddendum pro culpa: nam ut ait S. D. infra q. 75. art. 3. Poenitentia est pars iustitiæ: obiectum autem formale iustitiæ est ius vel æqualitas, ut ait idem S. D. in 2. 2. q. 57. art. 1. Secundo dico virtutem & donum posse ex consequenti respicere malum; ut hic ait S. D. ad primum, atque ideo licet donum timoris in patriæ per se primo respiciat diuinam eminentiam, quæ bona est: respicit tamen illam, ut potentem infligere malum, & ut manifestatiuam proprii defectus naturalis, & ut incomparabilem paruitati beatorum, quod factis est, ut in hoc dono sit propria ratio timoris minime poenalis & admirationis ac reuerentiæ, ut supra diximus. Ad quartum negatur consequentia; quia spes est omnino simplex, nec eleuatur in celsitudinem doni & in sui ratione importat hunc defectum, qui est futuritio beatitudinis, qui tollitur per eius præsentiam; sed timor, qui est donum Spiritus S. compositus est, ut diximus, ex prosecutione

Solut.

cutione boni & fuga mali, eo quod eleuatur in celsitudinem doni: & ideo etiam importat solum defectum naturalem creaturae, qui etiam in patria remanebit, ut ait S. D. 2. 2. q. 19. art. 11. ad 3. in qua tamen nulla potest esse imminencia vel futuritio mali, sed sola possibilitas considerata natura creata secundum se. Ad quintum negatur conseq. quia non est eadem ratio; nam humanitati Christi, ut vnita Deo simpliciter repugnat peccatum: illi vero etiam, ut vnita non repugnat naturalis defectus, quo distat in infinitum a Deo, propter quem refugit cum admiratione, & reuerentia se diuinæ celsitudini comparare: & quoniam hic est actus proprius doni timoris, ideo non repugnat Christo donum timoris, & eius actus, sicut ei repugnat poenitentia, & eius actus.

Obi. cont. 2. concl.

CONTRA secundam concl. argum. Val. quia timor obiectum non videtur esse nisi malum in executione ipsa possibile & velut imminens; ergo in Christo & in beatis non fuit proprie & absolute timor. Sed huic argumento iam responsum est: Nam antecedens non est verum nisi de timore, prout est passio, vel etiam de timore feruili & initiali, & de timore viæ; non autem de timore Patriæ & de timore reuerentiali. Et quoniam ipse Valentia vtrumque dicendi modum satis apte conciliat, sufficit hoc vno argumento difficultatem ex supra dictis sufficienter expeditam attigisse.

Obi. cont. 3. concl.

CONTRA tertiam concl. argum. Vasq. Quoniam Alensis ait hunc motum reuerentiae esse actum vere humilitatis: & ita non postulare habitum diuersum ab habitu humilitatis. Et confirmatur: quia dona Spiritus S. non sunt peculiare habitus distincti ab habitibus virtutum sed peculiare actus. Resp. falsum esse antecedens tam argumenti quam confirmationis, ut patet ex dictis.

Obi. 2.

Contra eandem concl. argum. Suar. & cum eo Vasq. ex Aug. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 9. dicente: Timor casti nominis est voluntas significata est, qua nos necesse est nolle peccare non similitudine necessitatis, sed tranquillitate charitatis. Quae verba refert etiam S. D. 2. 2. q. 19. art. 11. ergo fuga quam beatus habet omnis peccati, quatenus a Deo separatur, timor castus dici potest, quem etiam potuit habere Christus; quia licet peccare non potuerit, tamen eius natura secundum se capax erat peccati, & ita potuit voluntate sua fugere hoc malum, tanquam possibile simpliciter suae naturae: sed hic actus proprie ad charitatem pertinet; ergo. Resp. falsum esse praedictum actum fugae ad charitatem proprie pertinere; ita ut eliciatur ab ea, quamuis ex ea deriuetur, ut ex prima causa omnium actuum voluntatis in beatis, ut supra diximus ex D. Tho.

Obi. 3.

Contra eandem concl. produci potest hoc argumentum: Actus huius doni solum potest esse timere peccatum, ut est offensa Dei, vel ut est malum meum: sed ad vtrumque istorum sufficit charitas; ergo non requiritur actus istius doni ut distincti a charitate. Maior patet, quia peccatum quod respicit hic actus, non potest alio modo timeri. Minor autem probatur; quia ad charitatem pertinet amare bonum diuinum secundum se, & velle mihi beatitudinem & alia dona; ergo ad eandem pertinebit fugere peccatum, ut est offensa Dei, & ut est malum meum; quia ad eandem virtutem pertinet amare aliquod bonum & fugere contrarium. Respon. falsum esse maiorem. Ad probationem negatur assumptum: habet enim donum timoris actus in conclusione propositos. Secundo dico actum illum, quo beati Deum reuerentur & refugunt illius excellentiae conferre suam paruitatem, & ita subtrahere se ab eius

Na. in D. Thom. 3. partem.

Solut.

A subiectione, quatenus hic actus sub hac ratione fugam includit peccati, ad donum timoris pertinere. Eandem autem peccati fugam, ut respicit peccatum, quatenus est offensa Dei, vel malum ipsius beati, (si in eo esset) pertinere ad actum charitatis, ut bene probatur in argumento.

ARTICVLVS VII.

Utrum in Christo fuerint gratia gratis data.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerint gratia gratis data. Ei enim qui habet aliquid secundum plenitudinem: non competit illud habere secundum participationem. Sed Christus habuit gratiam secundum plenitudinem: secundum illud Ioann. 1. Plenum gratia, & veritatis. Gratia autem gratis data videtur esse quadam participationes diuinae, & particulariter diuersis attributa: secundum illud prima ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Ergo videtur, quod in Christo non fuerint gratia gratis data.

Præterea: Quod debetur alicui, non videtur esse gratia ei datum. Sed debitum erat homini Christo, quod sermone sapientiae, & scientia abundaret, & potens esset in virtutibus faciendis, & in aliis huiusmodi, quae pertinent ad gratias gratis datas: cum ipse sit Dei virtus, & Dei sapientia, ut dicitur 1. ad Corinth. 1. Ergo Christus non fuit conueniens habere gratias gratis datas.

Præterea: Gratia gratis data ordinatur ad utilitatem fidelium, secundum illud prima ad Corinth. 12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Non autem videtur ad utilitatem aliorum pertinere habitus, aut quaecunque dispositio si homo non utatur: secundum illud Eccle. 10. Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quia utilitas in vtrisque: Christus autem non legitur vsus omnibus gratis gratis datis praesertim quantum ad genera linguarum. Non ergo in Christo fuerunt omnes gratia gratis data.

Sed contra est, quod August. dicit in Epist. ad Dardanum, quod sicut in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratia.

Respondetur dicendum, quod sicut in Secunda parte habetur 2. q. 2. bitum est, gratia gratis data ordinatur ad fidei, & spiritualis doctrinae manifestationem: oportet enim eum, qui docet, habere ea, per quae sua doctrina esset inuitus. Spiritualis autem doctrina fidei primus, & principalis doctor est Christus: secundum illud Hebr. 2. Cum inuenit accessum ad nos, per eos, qui audierunt, in nos confirmata est, testante Deo signis, & portentis, &c. Vnde manifestum est, quod in Christo excellentissime fuerunt omnes gratia gratis data, sicut in primo, & principali fidei doctore.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia gratum faciens, ordinatur ad actus meritorios, tam interiores quam exteriores, ita gratia gratis data ordinatur ad quosdam actus exteriores, fidei manifestatiuos: sicut est operatio miraculorum, & alia huiusmodi. In vtraque autem gratia Christus plenitudinem habuit: in quantum enim diuinitati vnita erat eius anima, plenam efficaciam habebat ad omnes praedictos actus perficiendos. Sed alij sancti, qui mouentur a Deo sicut instrumenta non vnita, sed separata, particulariter efficaciam recipiunt ad hos, vel ad illos actus perficiendos. Et ideo in alijs sanctis huiusmodi gratia diuiduntur, non autem in Christo.

Ad secundum dicendum, quod Christus dicitur Dei virtus, & Dei sapientia, in quantum est aeternus Dei filius. Sic autem non competit sibi habere gratiam, sed esse potius datorem gratia. Competit autem sibi habere gratiam secundum humanam naturam.

Ad tertium dicendum, quod donum linguarum datum est Apostolis, quia mittebantur ad docendas omnes gentes. Christus autem in vna sola gente Iudeorum voluit personaliter predicare, secundum quod ipse dicit Matth. 15.

Gg

Non